

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

13. De circumstantijs circa diuinum officium obseruandis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

*De circumstantijs circa diuinum officium
obseruandis.*

CAPVT XIII.

Sunt circumstantiæ obseruandæ in diuino officio per-
soluendo.

Putà, numerus, ordo, qualitas, tempus, locus, modus. In primis numerus debet esse septenarius : singulis enim diebus sunt septem horæ persoluendæ, & vnâ absque causa prætermittere, est mortale ; dum modo non sit ex aliqua obliuione. Quod si aliquo die prætermisit totum officium, vel partem, peccauit quidem, sed non tenetur die sequenti repetere. Inno. c. l. de celebr. Miss. Silu. verb. hora, §. 17. debent autem istæ septē semel in die persolui, non bis, vel ter. Vnde qui in choro canendo, totum, aut partem soluit, non tenetur illud particulatim repetere. Quod si in choro prætermisit, tunc tenetur. Rursus, qui per Romanum breuiarium recitant officium, non obligantur recitare officium Beatæ Mariæ Virginis, neque septem Psalmos, neque officium mortuorum diebus, quibus solet recitari, nisi in choro, & in die omnium defunctorum, vt constat ex motu proprio Pij Quinti. Ordo harum horarum non est in præcepto, cum priuatim extra chorum dicuntur: ordinem tamen absque vlla necessitate peruertere, veniale est peccatum. Cum verò acciderit, vt in choro dicantur horæ posteriores, ipse verò non persoluerit priores, bene faciet, si adfuerit choro, & postea priuatim dixerit priores. Similiter erit, cum ab aliqua persona alicuius momenti inuitatur ad simul persoluendas horas aliquas posteriores, potest quidem licite cum illo persoluere, & postea dicere priores prætermittas. Similiter ob aliam rationabilem causam occurrentem, vel propter obliuionem.

Qualitas est obseruanda etiam, Pro cuius intelligentia, sci-
to esse multiplex officium. Vltra enim Romanū, sunt in singu-
lis ferè ciuitatibus, seu Episcopatibus propria officia ; & rur-
sus, singulæ religiones habent suos modos recitandi proprios. Adhuc enim officium aliquando est de feria, aliquando de a-
quo Sancto : dubitare ergo posset aliquis de obligatione ho-
nū, an monachi teneantur ad sua officia sub mortali, & an cleri-
ci vnius Episcopatus possint recitare Romanū, vel aliud alte-
rius Episcopatus absq; vlla facultate. Et quidem qualitas non

obligat sub mortali. Sylu. verb. hora, §. 1. & 15. Caiet. verb. c. 2. Armil. verb. hora, §. 7. immò docent, quòd consuetudinem obliget sub decencia, non sub peccato. Mihi autem non probatur; crediderim enim, qui tenentur recitare Offitium Romanum, & scienter non recitant, iuxta prescriptam formam Ecclesiæ Romanæ, aut particularis Ecclesiæ, mortaliter peccare, loquor quâdo in particulari recitantur horæ: nam de hoc non est dubium teneri singulos ad cantandum officium iuxta qualitatem suam; nec licet sine dispensatione suorum superiorum mutare. Vnum tamen notandum est, cum ex inadvertentia officium mutatum est; vt, qui celebraturus erat de sancto, celebrat de feria, vel è contra, tunc non est opus omnia repetere, sed solum quod fuit particulare festo, vel feria, vt Hymnus, Antiphonæ, oratio, tria lectio, si fuit Matutinum, vel oratio in alijs horis. Hoc autem est in officio nouo: nam in veteri totum est proprium, & totum debet repeti. Quando verò aliquis psalmus, vel aliud prætermisum est obliuione, vel alia causa, sufficit repetere tantum illud; securius autem est, vt quisque clericus suo Episcopatu, & monachus suæ regulæ se accomoder.

Circa tempus, dico, quantum ad horas publicas, seruandum esse tempus proprium horarum, seu potius standum esse consuetudini obseruatæ in Ecclesijs circa hoc: & similiter priuilegijs circa Matutinum concessis. Quantum vero ad eos, qui priuate horas recitant, dico, diem computari ab occasu diei præcedentis, vsque in mediam noctem sequentis: ita vt, qui hoc toto tempore horas soluerit, non peccet mortaliter; dummodo solum Matutinum dicat post occasum diei antecedentis, & non horas alias, nisi post mediam noctem: quamuis etiam Matutinum possit dicere per totum diem. Verbi gratia, horæ diei Veneris possunt recitari ab occasu diei Iouis, vsque in mediam noctem Veneris. Qui toto hoc tempore non soluit, peccat mortaliter; qui verò persoluit, licet omnes dicat nocte Veneris, non peccat mortaliter, sed venialiter grauius; si sine causa id faciat.

Hoc tamen obseruandum est, quòd, quamuis Matutinum dicere possit statim post occasum Iouis, non tamen dicere potest horas, nisi post mediam noctem, incipiente iam die Veneris. Vt verò horæ dicantur absque omni peccato, sunt obseruanda tempora, nempe vt Matutinum dicatur post occasum, vsque ad principium Solis diei Veneris. Possunt

autem

autem separari laudes à matutino, vt dicatur noctu matutinum, & iam incipiente die laudes. Prima ante Solis ortum dici potest. Tertia aliquanto post ortum Solis, prope prandium, Nona, Vesperæ etiam, & Completorium post prandium dici possunt, quamuis Completorium aliquando prope noctem.

Aliqua tamen causa rationabili, vel occupatione legitima, potest iste ordo perverti, & simul possunt recitari, ante, vel post prandium, sed melius est ante prandium ipso mane recitare vsque ad Nonam; & post prandium Vesperæ cum Completorio. Laudabilius etenim est antepone, quàm postponere: illud namq; magis indicat prouidentiam, hoc verò negligentiam. Tempore quadragesimali, qui priuatim diceret Vesperas post prandium, nequaquam peccaret mortaliter, quæ admodum sentit Silu. ver. hora, §. 10. quod si sine vlla causa fieret, peccatum veniale esset. Omnia autem ista per priuilegium cessant ab obligatione.

Circa locum, dico, Horæ publicæ in Ecclesia dici debent. Priuata non habent locum determinatum, possunt in Ecclesia, vel domi, vel in agro, vel in via dici. Laudabilius tamen est vt vnusquisque domi habeat locum aliquem secretum, vel oratorium, in quo dicat officium, vt cum attentione, & reuerentia maiori dicere possit.

Circa modum, obseruare oportet, vt dicat attentè, reuerenter, deuotè. Attendere quidem debet, vt aduertat quæ dicat. Multiplex tamen est aduertentia. Prima circa verba, vt singula proferat debite; Altera vt intelligat sensum verborum Tertia, vt attendat finem orandi, scilicet, consideret se Deo præsentem, & cum ipso verba facere.

Prima attentio, seu aduertentia est necessaria. Vnde qui, aut verba non profert, aut ex nimia acceleratione malè profert, aut qui cum alio recitans non expectat fines versuum, sed anticipat acceleranter, non implet præceptum. Neque similiter qui cum similibus recitant, neque reprehendunt. cap. dolentes, de celebratione Missarum.

Secunda aduertentia non est necessaria: nam multi non intelligunt in particulari, quæ verba intendunt.

Tertia non est necessaria, sed magnæ utilitatis, & quam possunt etiam ignari sensus verborum habere. Est autem attentio illa verborum necessaria, aut actualis, aut virtualis. Actualis dicitur, quando actu aduertit: virtualis, cum inceptit

animo dicendi officium & attendendi, & postea non mutuum, quamuis non attendat. Ille mutat animum, qui uertit se non attendere, & uult adhuc ad alia diuertit. Qui uult sic se non habet, censendus est aduertere. Hinc fit, quod non possit quis dicere officium, & vacare alijs negotijs, quibus attentio auferatur, ut scribere, seu alia legere, & simul recitare, etiam attendere officijs, quibus distrahi potest. Poterit tamen simul audire missam, & horas persolvere, quia ista ad unum ordinantur finem. Et præceptum audiendi missam, non est uerbis intendere, sed sacrificio adesse, etiam uerbis non auditis: unde etiam præcepto missæ satisfieri potest, & præcepto recitandi horas: quamuis quidam contrarium putent, sed sine ratione probabili. Ecce igitur quid sit attente recitare. Debet etiam reuerenter recitare, quippe qui Deum laudat, & ipsi cultum exhibet, & cum Deo loquitur. Non est autem necessarium horas persolvere, quando priuatim recitantur nudo capite, aut genu flexo; quamuis, si fiat, decenter fieret.

Rursus debet esse deuotio, ut animus noster inflammetur amore Dei, quem laudamus; & ardeat desiderio uidentem quem fide cernentes præconijs extollimus; quamuis si hoc desit absque contemptu, non sit peccatum mortale. Hæc igitur sunt obseruanda in officio persoluendo. Maxime autem curandum est, ut cum accedimus ad officium, nos præparemus consideratione eius, ad quem laudandum accedimus, & petitione ab ipso, ut digne laudemus. Cum autem recedimus, gratias agamus, & veniam pro negligentijs commissis petamus. Est autem una oratio Leonis Papæ notanda. Concessit enim iste Papa, ut, qui post officium ipsam dixerit, remissionem administrarum negligentiarum, in officio recitando, consequatur. Oratio ista est.

Sacrosanctæ, & indiuiduæ Trinitati crucifixi Iesu Christi Domini nostri humanitati, & beatissimæ, ac gloriosissimæ Virginis Mariæ fecunditati, & omnium sanctorum uniuersitati, sit sempiterna laus, honor, uirtus, & gloria ab omni creatura, nobisque remissio peccatorum, per infinita secula seculorum. Amen. Beata viscera Mariæ Virginis, quæ portauerunt æterni patris filium. Beata ubera, quæ lactauerunt Christum Dominum. Pater noster. Aue Maria. Refert hoc Nauar. c. quando, de conf. d. i. notab. 19.